

Mearrasiida

Čujuhus Suovdigeaidnu 25
9710 Billávuotna
Tlf.nr. 902 89 233
E-poasta poasta@mearrasiida.no
Org.nr. 985.017.255

Sámediggi - Sametinget
Postboks 3
9735 Kárášjohka/Karasjok

Høringsuttalelse til Sannhets- og forsoningskommisjonens rapport

Innledning

Mearrasiida sine innspill til Sannhets- og kommisjonens rapport er basert på kompetanse om situasjonen i sjøsamiske områder når det gjelder samisk språk og kultur, opparbeidet i løpet av 20 års drift ved senteret. Gjennom disse to tiårene har vi også fått innsikt i utfordringer innen tradisjonelle næringer, forvaltning av natur og arealer og økende press på arealer både på land og sjø.

Om Mearrasiida

Mearrasiida er en stiftelse lokalisert i Billávuotna i Porsanger. Det ble etablert i 2002 av lokale ildsjeler i Kolvik/Billefjordområdet. Stiftelsen drives som et senter, og har som formål å bevare sjøsamisk språk og kultur. På bakgrunn av denne målsettingen og stiftelsens formålsparagraf har Mearrasiida lokal/tradisjonell kunnskap, samisk språk og stedsnavn i sjøsamiske områder som sentrale arbeidsområder. Det arbeides også med kulturminner og lokalhistorie. Fra 2018 har sjøsamisk båthistorie og båtbygging blitt et sentralt tema, i form av prosjekter med bygging av små tradisjonelle spissbåter og innsamling av samisk båtterminologi, og fra 2021 har også selen som gammel sjøsamisk ressurs ovært et viktig tema.

For informasjon og formidling har Mearrasiida i tillegg til hjemmeside med informasjon om eget arbeid, også et nettsted med databaser for stedsnavn og samiske ord og uttrykk og for presentasjon av lokal/tradisjonell kunnskap. Informasjon og formidling skjer også på tilstelninger og forskjellige arrangementer. Mearrasiida erfarer en økende etterspørsel etter kunnskap om sjøsamere generelt, og om den type arbeid som utføres ved senteret (bl.a.

båtbygging).

Det er også flere som etterspør samarbeid ut fra den type kompetanse som Mearrasiida har opparbeidet, blant annet om samiske stedsnavn, språk og tradisjonell kunnskap og i det hele tatt sjøsamisk kulturarv. Samarbeid med forskningsmiljøer bidrar til mer kunnskap om blant annet utfordringer i sjøsamiske samfunn, og formidling i samarbeid mellom academia og et sjøsamisk senter kan ses på som nærmest forsoningstiltak i lokalsamfunn der man har hatt noe ulike erfaringer med forskning. Mearrasiida finansieres av årlige driftstilskudd fra Sametinget samt prosjektmidler.

Kommentarer til kommisjonens forslag

Vi tar utgangspunkt i Sametingets presentasjon på sine nettsider av kommisjonens forslag til forsonende tiltak¹, og noen utsagn i rapporten som vi har funnet særlig relevante:

«Et gjennomgående trekk ved kommisjonens rapport er dokumentasjonen av hvordan fornorskningen har vært og er et resultat av både fornorskingspolitikk som målrettede tiltak og konsekvenser av politiske beslutninger og samfunnsendringer som, uavhengig av intensjonen, likevel har hatt betydelige fornorskende virkninger. Omfattende endringer i fiskeripolitikken har hatt store konsekvenser for videreføringen av samisk og kvensk kultur langs kysten.»

«Kommisjonen foreslår en rekke tiltak som bidrag til en videre forsoningsprosess. På et overordnet nivå foreslår kommisjonen en tilnærming basert på noen sentrale områder for å videreføre forsoningsprosesser: kunnskapshøving, styrking av samiske språk og kvensk, samt språkkompetanse, styrking av kultur og kulturkompetanse, konfliktløsning og implementering av regelverk.»

«Kommisjonen har søkt å fremme forslag til tiltak som kan skape større likeverd mellom majoritets- og minoritetsbefolkningen og bidra til å øke den generelle kunnskapen i samfunnet om samisk, kvensk og skogfinsk historie og kultur. Hovedmålsettingen er at kommisjonen, gjennom å etablere en felles forståelse av fornorskingspolitikken og dens konsekvenser, skal legge grunnlaget for forsoning mellom skogfinner, samer, kvener og majoritetsbefolkningen.»

«Kommisjonen legger til grunn at et forsonet samfunn kjennetegnes av at befolkningen har et felles solid kunnskapsgrunnlag om fornorskingspolitikken. Likeså at offentlige myndigheter erkjenner at det har vært begått urett overfor de gruppene som inngår i mandatet, erkjenner at fornorskingspolitikken har hatt negative konsekvenser for enkeltindivider og for samer, kvener og skogfinner som grupper, og viser vilje til å ta et oppgjør med uretten.»

«Kommisjonens arbeid og forslag til tiltak bygger på en forståelse av at forsoning er en

¹ [Høring - Sannhets- og forsoningskommisjonens rapport - Sametinget](#)

gjensidig og relasjonell prosess som skjer på ulike nivåer. Forsoning kan foregå på individnivå, gruppenivå og politisk nivå.»

«Kommissjonen skal, blant annet gjennom å formidle kunnskap om fornorskingshistorien og dens konsekvenser, foreslå tiltak og berede grunnen for videre forsoning i samfunnet, forstått som en gjensidig prosess der flere parter deltar. Kommissjonen foreslår både videreføring og styrking av eksisterende tiltak og nye tiltak for videre forsoning.»

Kommissjonen sorterer forslagene sine under fem pilarer som forsoningsprosessen må bygge på: Kunnskap og formidling, språk, kultur, forebygging av konflikter samt implementering av regelverk. Vi kommenterer et utvalg av forslagene.

Pilar 1: Kunnskap og formidling

Kommissjonen foreslår et nasjonalt kompetansesenter om fornorskingspolitikk og urett, med ansvar for forskning, dokumentasjon, formidling og forsoningsarbeid.

Vår kommentar: Et nasjonalt kompetansesenter kan få stor betydning på flere måter. Sett fra vårt ståsted anser vi det som svært positivt at man i begrunnelsen for et slikt senter nevner at *«de kvenske, skogfinske og samiske samfunnene må få bedre mulighet til å ta del i kunnskapsutviklingen og formidlingen av egen historie og kultur», og at «kompetansesenteret skal også bidra med kompetanse og kunnskapsformidling i forsoningsprosesser på lokalt og regionalt nivå.»*

Forutsetningen for at et slikt samarbeid skal lykkes, er at allerede eksisterende lokale og regionale institusjoner deltar. Altså videreføring av eksisterende tiltak innen kunnskapsutvikling og formidling.² Om eksisterende institusjoner i rapporten: *Kulturinstitusjoner, -sentre og museer har blitt viktige arenaer i formidling av historie og kulturarv fra samiske, kvenske, norskfinske og skogfinske perspektiver.»*

Pilar 2: Språk

«Kommissjonens gransking viser at det har skjedd et omfattende språkskifte fra finsk, kvensk og/eller samiske språk til norsk. ... Nordsamisk har en positiv utvikling kun i Indre Finnmark, Alta/Áltá/Alattio og Tromsø/Romsa/Tromssa, mens antallet samiskspråklige i andre nordsamiske språkområder er kraftig redusert.»

Fornorskninga var sterkest ved kysten, og i fjordstrøk som Porsanger, og er det på en måte ennå er i dag. Situasjonen for samisk språk i Porsanger er sterkt truet. Porsanger kommune sett under ett er i dag i stor grad språklig fornorsket, men samisk og/eller kvensk er fortsatt

² Forslag til en modell for forvaltning av samisk tradisjonell kunnskap (sámi árbevirolaš máhttu SÁM) der lokale aktører tillegges stor vekt, kan være relevant også for oppfølging av nevnte forslag fra Sannhets- og forsoningskommissjonen. ([mattuid-arbi-boahhteigai.pdf \(sametinget.no\)](https://www.sametinget.no/mattuid-arbi-boahhteigai.pdf)) Rapport fra arbeidsgruppe, 2019.

dagligspråk i noen bygder blant godt voksne og eldre. Nedgang i folketall blant annet på grunn av fraflytting fra de flerspråklige områdene og svekkede tradisjonelle næringer som fiske og jordbruk, har medført mindre bruk av samisk. Det må jobbes med å øke den samiske bevisstheten og styrke den samiske identiteten.

Kommisjonen foreslår en nasjonal satsing på gjennomgående språkopplæring for kvensk og samiske språk fra barnehage til voksenopplæring, og en målrettet satsing på og en synliggjøring av kvensk og samiske språk i offentligheten.

Vår kommentar: Hvis samisk språk skal ha en naturlig og sterk plass i lokalsamfunnet, må det satses fra kommunens side. Porsanger kommune har ikke gjort nok for å støtte samisk språk og kultur, dette gjenspeiles i deres satsninger. Mearrasiida får ikke noe slags støtte/tilskudd fra kommunen sin virksomhet. Porsanger kommune er en samisk språkforvaltningskommune, og gjennom det forpliktet seg til å ivareta og fremme samisk språk i samsvar med samelovens bestemmelser.

Samisk språk og kultursenter gjør en bra jobb med samiske språk og kulturtiltak i kommunen. Men de har også få ressurser, og ikke særlig egnet bygg. Det er også snakk om å samlokalisere samisk og kvensk språksenter i kommunen, og dette er ikke en god idé. Man bør ha separerte språksentre for å bevare og styrke hvert språk. Når det gjelder målrettet språkopplæring i barnehage så bør rapporten «Sterke språkmodeller» bestilt av Sametinget ligge til grunn.³

Kommisjonen foreslår en etablering av nye språkkurs og styrking av eksisterende språkkurs, samt at det etableres tjenlige stipend- og kompensasjonsordninger for å stimulere bruken av både helårslige kurs og kortere kurs. Kommisjonen oppfordrer offentlige organer til å tilrettelegge for at ansatte kan ta språk- og/eller kulturkompetansehevende kurs.

Når det gjelder samiskopplæring, vil vi påpeke at det er svært få fra de sjøsamiske områdene som reiser til Kautokeino for å studere. Hvis man vil ha flere studenter fra Porsanger til å studere ved Sámi Allaskuvla, så må man ufarliggjøre det samiske språket. Det er nemlig språket som er det største hinderet for mange sjøsamere, og det å flytte til Kautokeino der det samiske står så sterkt, er et vanskelig steg å ta for mange. Man må se potensialet med å rekruttere i sjøsamiske miljøer til språkopplæring. Hvis vi vil ha samiskspråklige ressurspersoner med høyere utdanning fra Porsanger kommune, så må Sámi Allaskuvla se utover de som har samisk som morsmål. Hvis ikke vi har kompetente samisklærere i barnehage og skole, så kan vi ikke drive med opplæring i samisk.

³ <https://sametinget.no/f/p1/i6d4c24c9-32df-41f1-9aae-4117a0411684/010722-samos-sterke-sprakmodeller.pdf>

Pilar 3: Kultur

Kommisjonen foreslår en omfattende og langsiktig nasjonal satsing på samisk, kvensk/norskfinsk og skogfinsk kultur som en del av forsoningsarbeidet.

Kommisjonen foreslår å styrke de økonomiske rammene for samiske, kvenske og skogfinske kulturnæringer og -institusjoner.

Vår kommentar: I oppfølging av førstnevnte punkt vil det være klargjørende om man definerer hva man mener med kultur. Det er som kjent et begrep som brukes på mange måter, fra å bli forstått som synonymt med kulturelle uttrykksformer som musikk, klesdrakter osv. til en bred definisjon som også innbefatter bl.a. kunnskap og verdier, og i noen sammenhenger også livsformer. Men det er selvsagt positivt at man ønsker å styrke de økonomiske rammene for kulturnæringer og -institusjoner.

Pilar 4: Forebygging av konflikter

Kommisjonen slutter seg til forslagene fra Ytringsfrihetskommisjonen (NOU 2022: 9) til tiltak for å motvirke hat og diskriminering overfor urfolk og minoriteter.

Dette utdypet slik i pkt. 26.9.4 «Ytringsfrihetskommisjonen foreslår blant annet at det utarbeides en handlingsplan mot diskriminering av samer og nasjonale minoriteter som er særlig utsatt for hets og sjikane, og at synligheten til og kunnskapen om samer og nasjonale minoriteter i skolen økes.»

Vår kommentar: En slik handlingsplan vil være et svært viktig tiltak, noe innlegg og kommentarfelt i aviser og sosiale medier demonstrerer.

Det bør utredes et permanent rådgivende organ for regjeringen i saker som angår nasjonale minoriteter, herunder former for medbestemmelse.

Vår kommentar: Også et viktig tiltak. Manglende medbestemmelse i beslutninger som angår blant annet arealinngrep er et omfattende problem.

Kommisjonen oppfordrer til en kartlegging av eiendoms- og bruksrettigheter i områdene utenfor Finnmarksvidda/Finnmark/Finmarkku i tråd med folkeretten. Denne må omfatte retten til reinbeite utenfor dagens reinbeitedistrikt og nasjonale minoriteters bruksrettigheter etter hevd og alder tids bruk.

Vår kommentar: En kartlegging i områdene utenfor Finnmark må omfatte retten til fiske i fjordene.

Kommisjonen viser til NOU 2007: 13 Den nye sameretten og NOU 2008: 5 Retten til fiske i

havet utenfor Finnmark og oppfordrer til at forslagene i disse utredningene følges opp.

Vår kommentar: Oppfølging av begge nevnte NOUer viktig. Sett fra Finnmark vil vi særlig understreke betydningen av NOU 2008: 5 Retten til fiske i havet utenfor Finnmark (Kystfiskeutvalgets innstilling). Vi vil peke utviklingen innen og situasjon for fiskeriene og uavklart rettsituasjon for sjøsamene, med de konsekvenser det har når presset på sjøarealene øker (oppdrett, forslag om skytefelt, planer om vindturbiner til havs.) Dette er grundig beskrevet i kommisjonens rapport.

Kommisjonen foreslår en samlet gjennomgang av reindriftens arealsituasjon og betydning for samisk kultur.

Vår kommentar: Forslaget må innbefatte fiske i sjøsamiske områder, og også jordbrukets og utmarkas betydning for samisk kultur.⁴ I en artikkel om jordbruk (nevnt i fotnote 4) vises det til at Sametingets jordbruksmelding fra 2007 nevner at produksjonen innenfor jordbruk, fiske, reindrift, utmark, duodji og kombinasjoner av disse tradisjonelt har dannet grunnlaget for bo- og sysselsettingen i samiske samfunn, og at det derfor er en klar sammenheng mellom samisk bygdebosetting og primærnæringens stilling som sysselsettingsfaktor.

Pilar 5: Implementering av regelverk

Som et ledd i Stortingets kontroll med forvaltningen bør det settes i gang en gjennomgang av manglende implementering av vedtak i det minoritetspolitiske feltet.

Utdypet slik i rapporten: *En av de største utfordringene kommisjonen har observert er manglende gjennomføring av vedtatt politikk. Når lover, lovfestede rettigheter og politiske vedtak og tiltak ikke har blitt fulgt opp av utøvende myndigheter overfor alle gruppene, står en overfor et implementeringsgap. (pkt. 25.7)*

Vår kommentar: Vi avgrenser oss til å påpeke manglende implementering av naturmangfoldlovens § 8 om kunnskapsgrunnlaget – bestemmelsen om erfaringsbasert kunnskap (herunder kunnskap basert på samisk bruk), samt føre-var-prinsippet i § 9 i samme lov. Vi vil også nevne at retten til konsultasjon om samiske interesser (samelovens § 4.2) er av svært stor betydning for muligheten til å ivareta samisk nærings- og bosetningsgrunnlag.⁵

⁴ Når det gjelder jordbruk, viser statistikk en svært negativ utvikling i samiske områder, som at antall gårdsbruk ble mer enn halvert i løpet av 18 år. (En nedgang på 56 prosent i perioden 1995–2013). Fra artikkel om Utviklingen innen jordbruk i samiske bosetningsområder. ([Fra samiske tall forteller: Utviklingen innen jordbruk i samiske bosetningsområder | Samiske tall forteller \(samilogutmuitalit.no\)](#)).

⁵ Jf. for eksempel opplysningen i rapporten om at den sjøsamiske interesseorganisasjonen Bivdu har krevd rett til å bli konsultert av staten i saker som gjelder fiske i sjøsamiske områder, et krav Nærings- og fiskeridepartementet foreløpig ikke har akseptert.

Kommisjonen oppfordrer myndighetene til å styrke opplæringen om samer, kvener og skogfinner og deres rettigheter for offentlig ansatte.

Kommisjonen oppfordrer universitets- og høyskolesektoren til å tilby flere studenter undervisning om urfolk og nasjonale minoriteter.

Vår kommentar: Opplæring som nevnt i første punkt ble planlagt i Árbediehtu-prosjektet ved Sámi Allaskuvla (2008-2012), slik at de har relevant kompetanse. Samtidig er det viktig å tenke desentraliserte løsninger (jf. punktet om språkopplæring.)

Andre innspill

Ut fra rapportens vektlegging av forsoning og likeverd, og kultur:

Kulturbærende næringer

«Gjennom sine undersøkelser har kommisjonen erfart at press på tradisjonelle næringer og bruk av naturressursene er et gjennomgående tema både blant kvener og samer. En rekke industrielle tiltak de senere år har lagt beslag på tradisjonelle bruksområder både til lands og på sjøen, for eksempel i form av gruvedrift, vindkraftutbygging, kraftlinjer og fiskeoppdrett. Summen av disse inngrepene har betydelige konsekvenser for samisk og kvensk kulturutøvelse, enten det dreier seg om reindrift, kystfiske eller utmarksnæringer.»

Turistfiske nevnes også, og konsekvenser for kysttorsk: *«Kysttorsken, som tidligere var en viktig ressurs i alle fjordene, er i dag en truet art. Et stadig økende turistfiske aktiviserer spørsmålet om forholdet mellom allmenhetens tilgang, lokal fortrinnsrett og sedvanebaserte rettigheter. Felles for utfordringene som fjordfiskerne står ovenfor, er mangelen på en overordnet planlegging som kan ivareta fjordfiskernes interesser.»*

Fra rapporten om «øvrige utfordringer» (pkt. 21.11): *«Det er et gjennomgående trekk ved de sjøsamiske og kvenske kombinasjonstilpasningene at helheten ikke fanges opp av de respektive forvaltningssektorer. Utviklingen i landbruket styres av de stordriftsfordeler som karakteriserer dagens landbrukspolitik, og fjordfisket er preget av de reguleringer som er referert. Laksefisket har alltid hatt viktig betydning for kvenske og sjøsamiske husholdninger og laksefiske var en sentral del av økonomien og kulturen, men forvaltes av Klima- og miljødepartementet.»*

Vår kommentar: Positivt at kombinasjonstilpasninger nevnes. I forsoningsarbeidet må man bestrebe seg på å skape respekt for at samtlige næringer som har inngått i tradisjonelle næringstilpasninger, er kulturbærende, enten alene eller i kombinasjon med andre næringer. (I det hele tatt respekt for småskala-virksomhet, som vanligvis taper i møter med store næringsaktører utenfra).

Vurdering av verdier

Det er behov for å diskutere verdier, og hvilke verdier som legger grunnlag for dagens

forvaltning av arealer og naturressurser. I et forsoningsarbeid er det behov for å drøfte ulike verdigrunnlag, hvilke verdier som vektlegges i politikktutforming og offentlig forvaltning, og hvordan fremme respekt også for tradisjonelle verdier og næringer. Et utgangspunkt kan være rapporter fra verdikommisjonen som ble nedsatt i 1998 og leverte sin sluttrapport i 2001), og da sett i lys av rapporten fra Sannhets- og forsoningskommisjonens konklusjoner og forslag til tiltak.⁶

Bakgrunnen for dette forslaget er konsekvenser av dagens politiske system med godtgjørelse til kommuner dersom de gir tilgang til arealer på sjø og land. Med andre ord: Dårlig kommuneøkonomi og tilgang til arealer og natur henger nøye sammen. Konsekvensen er at både landområder og fjorder stilles til disposisjon for inngrep med Havbruksfondet (penger fra oppdrett) og løfter om inntekter i form av eiendomsskatt (vindkraft). Det er kun økonomiske verdier som tas med i vurderinger, og man ser bort fra tradisjonelle næringers arbeidsplasser, matproduksjon, verdiskaping og arealbehov, og de verdiene som ligger i å ha stedegne arbeidsplasser med lokal arbeidskraft. Man ser også bort fra verdiene som ligger i bruk av arealene til matauk og rekreasjon, og som er viktige for kunnskapsoverføring, tilhørighet til et område, livskvalitet, bolyst og bli-lyst.

De negative sidene ved fiskeoppdrett omtales relativt hyppig i deler av media, men svært sjelden innen politikk og forvaltning.⁷ I tillegg til økonomiske vurderinger blant folkevalgte, kan en årsak være at for eksempel sjøsamere ofte er dårlig representert i kommunestyre, som vanligvis har flest representanter fra kommunesentrene, der samisk språk og kultur er minst synlig og lite verdsatt.

Lokal/tradisjonell kunnskap

«Den marine ressursutnyttingen har vært et viktig grunnlag for sjøsamisk kultur og næringsliv. Både språk, teknologi og kunnskap har utviklet seg over et par tusen år og muliggjort en tilværelse som «mearrasápmelaččat» – sjøsamere. Kunnskap om forvaltningen av det lokale ressursgrunnlaget omtales gjerne som tradisjonsbasert kunnskap, og har vært en svært viktig forutsetning for livet i fjordene.»

«Slik lokal kunnskap var en nødvendig forutsetning for å kunne lykkes i sin næringsutøvelse. Vel så viktig er det at denne kunnskapen er en grunnleggende del av et sjøsamisk kulturtilfang. Den sjøsamiske kunnskapen handler om erfaringsbasert innsikt i komplekse økologiske sammenhenger, ferdigheter og tilhørende rettsoppfatninger. Allerede i 1950

⁶ [Verdikommisjonens sluttrapport - regjeringen.no](https://www.verdikommisjonens.sluttrapport-regjeringen.no)

Eventuelt avgrenset til oppfølging av rapporten fra samisk verdigruppe:

«Sametinget opprettet på oppfordring fra Verdikommisjonen en samisk verdigruppe som kom i arbeid i slutten av 1999. Artikkelforfatterne tar opp temaer rundt de samiske verdiene. Artikkelen formidler kunnskap som vil være nyttig både for den samiske befolkningen og for resten av den norske befolkningen.» (Fra [Deichman.no](https://www.deichman.no)) [Samiske verdier | Ovttas/Aktan/Aktesne](https://www.deichman.no/samiske-verdier)

⁷ Eksempler på tema oppdrett i media: Fra Ságats leder om oppdrett, Havbruksfondet og kommunal buksevæting: "Havbruksfondet fungerer i dag langt på vei som kommunal buksevæting. Godt og varmt med det samme, men så kommer den sure svie."

[Leder: Farlige penger fra oppdrett? \(sagat.no\)](https://www.sagat.no/leder-farlige-penger-fra-oppdrett/)

forelå en beskrivelse av bredden i den sjøsamiske kulturen, og i de senere år har ulike samiske kompetansesentre gitt en omfattende dokumentasjon av sjøsamiske tradisjoner og kulturuttrykk.»

«Språkskifte fører ikke bare til at et språk går ut av bruk, men det kan også ramme overføring av kunnskapssystemet språket bærer med seg. Dette kan føre til at lokal kunnskap og tradisjoner som har vært overført fra generasjon til generasjon svekkes, som f.eks. kunnskap om hvordan man lager skaller, reparerer fiskegarn og hvor det er best å fiske.»

Vi har nevnt at naturmangfoldlovens bestemmelse om erfaringsbasert kunnskap må følges opp. Når det gjelder konkrete løsninger for arbeid med slik kunnskap, antar vi at den tidligere nevnte rapporten *mattuidarbi-boahtteaigai* fra arbeidsgruppe nedsatt av Sametinget kan være til nytte. Og vi håper at den internasjonale naturavtalen sin vektlegging av urfolks kunnskap og verdier kan være til nytte både på lokalt nivå, i Sametinget og i nasjonale systemer.⁸

Når det gjelder lokal/tradisjonell kunnskap, vil vi også vise til kommisjonens positive omtale av stedsnavns betydning, og også av språkdokumentasjon.

Fiskarlagsprotokoller

I rapporten nevnes Samisk arkiv, og blant annet at «arkivverket fastslår at det er vanskelig å finne dokumentasjon om samer og nasjonale minoriteter i offentlige arkiver.» Lokale fiskarlagsprotokoller fra sjøsamiske områder dokumenterer sentrale trekk ved utviklinga innen fiskeriene i disse områdene. Vi foreslår at et tidligere prosjekt der Mearrasiida har levert fiskarlagsprotokoller til Samisk arkiv for skanning, følges opp og utvides.

Konklusjon

Sannhets- og forsoningskommisjonens rapport er av svært stor betydning på mange måter. Vi vil avslutningsvis vise til rapportens vurderinger av rettighetsspørsmål.

«Lokale fiskere påpeker at regelverket setter kombinasjonsnæringer og den fleksibiliteten som folk i fjordene bygger på under press. Samiske rettigheter til sjøfiske er fremdeles uavklart til tross for en omfattende vitenskapelig dokumentasjon lagt fram i ulike offentlige utredninger.

«Kjernespørsmålet for sjøsamere i dag er om rettsvernet av samisk kultur, som også omfatter de forskjellige materielle elementer som bærer kulturen, også gjelder for retten til å fiske.»

⁸ Om [rapporten fra FNs naturpanel](#) (IPBES). [Utdrag fra naturavtalen](#) (på norsk)
[Kronikk: Samisk naturbruk som løsning for å oppfylle den nye naturavtalen - Sametinget](#)
(Kronikk av Maja Kristine Jåma)
Landskapets verdier, vurdert i et forskningsprosjekt:
[Landskapsfortellinger fra Porsanger - Meronbloggen](#)

«Samenes reindrift og samenes fiske har til felles at næringene danner grunnlaget for deler av samenes opprinnelige kultur med klare behov for å sikre rettighetene for næringsutøvelsen. Næringsaktiviteten er ulik, men samenes status som urfolk er så klar for folkegruppen, at avgjørelsene for den ene gruppen bør ha betydelig rettslig kraft med tanke på den andre. Den historiske bruken av naturen er en felles kulturarv.

Kommisjonen er entydig i sin beskrivelse av at de tradisjonelle samiske næringene blir stadig satt under press av øvrige næringsinteresser. ... Som flere har nevnt i møter med kommisjonen, må arealinngrep som påvirker sjøsamiske områder negativt, stoppes. Vilåårene for de tradisjonelle samiske næringene, også i kombinasjon, må forbedres, og lovverk av betydning for disse næringene, herunder som nevnt bestemmelser om lokal/tradisjonell kunnskap og konsultasjonsrett, må implementeres.

Vi håper at kommisjonens store og svært viktige arbeid følges opp, og etter hvert gir konkrete resultater i styrking av minoritetsspråk og kultur som rapporten omhandler, og bidrar til forsoning etter lang tids fornorsking.

Mearrasiidá 31.10.2023

Ove Stødle

Daglig leder
(Sign.)